

ליאו יהודה פיקרד תר"ס-תשנ"ז (1900-1997) מאה שנה להולדתו

לא פחות נגע ללבי ספר היובל שהופיע לרגל יום הולדתי ה-90, וכותרת המשנה שלו 'בעקבות ליאו פיקרד'. ספר זה מלמד על ההתקדמות הרבה שחלה במדעי כדור-הארץ בעקבות השימוש בשיטות פיזיקליות, כימיות וביולוגיות, שיטות שמעשירות את ידיעותינו, ולפיכך עשויות להרחיב במידה ניכרת את הגאולוגיה הקלסית' הישנה שלי. נטייתי ואהבתי המקצועית למכלול 'מדעי האקדמה' לא עזבוני למעשה גם כעת, בערוב ימי. לכן אזרתי עוז להוציא לאור בשנת 1974, יחד עם עקיבא פלכסר, את ה'סטראטיגרפיה של הטריאס בישראל', ושוב בשנת 1987, יחד עם פרנסיס הירש, את ה'סטראטיגרפיה של היורה בישראל'. פטר גרוסמן תרם מכישוריו האמנותיים ושרטט את התרשימים בחיבורים אלו כמו גם במקצת עבודותי האחרות. אני מקווה שפרסומים אלו יעודדו את עמיתיי הצעירים ממני לסינתזות דומות על תצורות השטח הנפוצות בישראל מתקופת הקרטיקון, השלישון והרביעון.

זה מאה שנה מרבים לצטט את תפיסתו של אדוארד זיס על 'בקע הירדן'. על פי גישתי הטקטונית בקע הירדן אינו בקע גדול קלסי אלא עמק בקע 'עוברי' שטרם הגיע לכלל בשלות. חקר משקעי המילוי של עמק הירדן, הלוא היא תצורת עובידיה, מן הפלייסטוקן הקדום והתיכון, מוצא לשמחתי המשך במונוגרפיה של עופר בר-יוסף ונעמה גורן-ענבר המוקדשת לפרה-היסטוריון המנוח משה שקליס, שהתחיל את המחקר בנושא.

המטרה שאליה שאפתי בצעירותי - להקים בישראל מחלקה לגאולוגיה באוניברסיטה, מכון גאולוגי ולבסוף גם מכון לחקר מי תהום - הייתה בשנת 1970, שנת פרישתי, למציאות שהכול מורגלים בה.

אך כפי שהדגשתי בחיבורים אחרים ובזיכרונות אלו חשיבותה של תצורת עובידיה לחקר הפלייסטוקן בלבאנט רבה במידה שדרושים עוד מחקרים בנושאי המשקעים והטקטוניקה ה'אנדמית' וכן בדיקות איזוטופיות לתארוך ולהכרה של תנאי האקלים וחקר התרבויות הקדומות. זו המסקנה העולה גם מממצאי החפירות המאוחרות הן באתר הטיפוסי מדרום לכינרת הן בגשר בנות יעקב, ממצאים שאימתו את תחזיתי בדבר שכבות המצב של תצורת עובידיה.

בינתיים צמחו דורות חדשים של גאולוגים, ועבודותיהם המפורסמות בעיתונות המדעית, הישראלית והבין-לאומית, הן עדות חיה לידע המצטבר. עם ייסוד החברה הגאולוגית הישראלית בשנת 1953 נמצאו מעטים בלבד העוסקים בגאולוגיה. כיום גדל מספר החברים הרשומים בארץ והוא מגיע למאות אנשי מקצוע ונספחים. שום תואר של דוקטור-כבוד וחברות-כבוד שקיבלתי במרוצת השנים ממוסדות מדע בארץ ובחו"ל לא נגע ללבי כמו מגילת ההוקרה שהגישו לי תלמידיי ותלמידי תלמידיי בכינוס השנתי של החברה הגאולוגית בעכו באפריל 1991.

המשך המחקר בבקע הירדן עשוי להשתוות בחשיבותו אפילו למחקריה של משפחת ליקי במזרח אפריקה. נקל אפוא להבין את התרגשותי הרבה כאשר התוודעתי בעת האחרונה (1995) לעבודתם של שני הגאולוגים הצעירים, בן משפחתי חנן גינת מקיבוץ סמר ויואב אבני ממצפה רמון. מחקרם באזורי ציחור-חיון ממערב לערבה הדרומית חשף כלי צור דמויי התרבות האשלית אשר מעל לתצורת עובידיה.

בטקס הקדשת 'מרכז ליאו פיקרד לחקר מי תהום' מייסודם של שוחרי האוניברסיטה בשווייץ (1991) התכבדתי בנוכחותם של עמיתים, תלמידים וידידים רבים, ובהם אף שני חברים ותיקים לעבודה באוניברסיטה עשרות שנים, שלמה בירנבוים המזכיר האקדמי ומרדכי ('מקס') ביתן דיקן המשנה בפקולטה למדעי-הטבע. דברי הברכה שנשא אברהם הרמן, יהושע יורטנר, נחום סנפיר, יואל גת, דב בהט, אריה איסר ויצחק מרר - שבו והעלו פרקים קרובים ורחוקים מתקופת עבודתי. מעגל היסטורי אישי נסגר במעמד זה, כאשר החברים מאיר שמיר ויעקב זרחי מסרו לידי תעודת הוקרה שהעניק לי קיבוץ גניגר.

במבט על תשעים וחמש שנות חיי ועל הסיפוק המקצועי שזכיתי לו אני מהרהר בחכמה הגלומה בדברי הרב קוק אשר התוודעתי אליהם באמצעות רעי נתן רוטנשטיין: 'אדול כוחם של חיים ארוכים רווי מעשה ויצירה להניס את יראת המוות'.

ליאו פיקרד מתוך 'מחקר ומעש בגיאולוגיה חלוצית של ארץ-ישראל, ציוני דרך בגילוי מי תהום ואוצרות טבע' מאת ליאו יהודה פיקרד, ירושלים תשנ"ו, עמ' 147-148.

האוניברסיטה העברית בראשותו של הנשיא דאז פרופ' זן פטנקין הוקירה את פועלי וכוונתה בשנת 1986 קתדרה לגאולוגיה על שמי במכון למדעי כדור הארץ, שבה משמש פרופ' יהושע קולודני.

בתחום הגאולוגיה השימושית עמד בשבילי במקום הראשון חקר משאבי המים. מחקר זה היה במידה רבה פרי החיפוש והגילוי של מי תהום, שסייע במידה מכרעת ליישוב הארץ. נפלה בחלקי הזכות 'לשאוב מים בששון' ליישוב העברי המתחדש בארץ ישראל וגם למדינות מתפתחות באפריקה ובדרום אמריקה. זכיתי אף לראות כיצד ה'מרכז לחקר מי תהום', שהוקם באוניברסיטה העברית בשנת 1965 בפקולטה למדעי הטבע בירושלים והתקיים שם עד 1978, חזר לפעול לא מכבר בפקולטה לחקלאות ברחובות והוא נושא את שמי. את חידוש הפעילות של הקורס הבין-לאומי למי תהום יש לזקוף, בין השאר, להתייחסות החיובית של מורים בכירים בפקולטה, ובהם הפרופסורים אילן חת, נחום סנפיר, יונה חן ויצחק מרר, וכן למחויבות שגילה נגיד האוניברסיטה, מר אברהם הרמן. מספר הסטודנטים מחו"ל הלומדים שם לימודי תעודה בהידרוגאולוגיה בניהולו האקדמי של אליהו וגשל גדל במידה רבה.

אתר בית האקדמיה למדעים, רישום של ליאו פיקרד